

SOS ve vnitrozemí

Jiří Vaněček

Stráž obrany státu již není díky knihám z per Jarde Beneše a Radka Láška mlhavým pojmem: známe důvody i příslušné zákony vedoucí k jejímu založení, známe také její fungování i jednotlivé složky. Přesto se mi zdá, že k úplnému poznání ještě něco chybí, a to je SOS v praxi: jak stráž fungovala na konkrétním území, kdo stavěl jednotlivá družstva, kde byla pozorovací a bojová stanoviště, jejich číslování apod. I když se zřejmě nikdy nepodaří tyto informace bezezbytku shromáždit, přece jen se pokusím tuto poslední mezeru v historii SOS alespoň částečně zaplnit.

SOS byla členěna na prapory, jejichž obvody (až na výjimky) zahrnovaly část státní hranice, území k této hranici náležející i část území ve vnitrozemí. Jednotlivé prapory takto bezezbytku pokryly území celé republiky. Zejména z důvodu nedostatku státně spolehlivých mužů v pohraničních oblastech (Němci, Maďaři,...) byly vojenské posily pro družstva na hranicích získávány v obvodu praporu i z prostorů dále od hranice. Proto také byla na některých vnitrozemských četnických stanicích zřízena družstva SOS.

Jako příklad použijme obec Velkou Bystřici nedaleko Olomouce spadající pod prapor SOS Bruntál. Zde stavěná dvě družstva SOS posloužila v roce 1938 k posílení obrany na Bruntálsku. Přesnou představu o fungování a činnosti v době napětí poskytuje citace z památníku tamní četnické stanice:

„Začátkem roku 1938 byla na zdejší stanici dislokována dvě družstva SOS a to čís. 47 pod velením šštrážm. Antonína Trbuška a čís. 48 pod velením šštrážm. Ludvíka Urbana. Každé družstvo pozůstávalo z velitele, kterým byl četník a 22 mužů vojenské posily, tj. vojínů a poddůstojníků v záloze, bydlících ve Velké Bystřici. Potřebná polní výstroj a výzbroj pro obě družstva SOS byla uskladněna na zdejší stanici.

Dne 21. května 1938 kolem 2. hodiny došla zdejší stanici telefonická výzva, ve formě hesla „Pes štěká“, k zahájení činnosti SOS. Na základě této výzvy svolali shora jmenovaní velitelé družstev okamžitě mužstvo svých družstev na zdejší stanici, kde po vystrojení a vyzbrojení odejela obě družstva zajištěnými autobusy ČSD asi kolem 8 hod. téhož dne z Velké Bystřice do Bruntálu. Z Bruntálu odešla pak obě družstva v odpoledních hodinách asi 12 km pěšky do Bretnova (dnes obec Široká Nova – pozn JV.), kde na zalesněné stráni proti Bretnovu v pásmu lehkých polních opevnění byla oběma družstvům vykázána stanoviště a určen obranný úsek příslušným vojenským velitelem. Po 8 dnech byli velitelé družstev šštrážm. Antonín Trbušek a šštrážm. Ludvík Urban od těchto družstev SOS odvoláni na svoji kmenovou stanici Velkou Bystřici, mužstvo obou družstev bylo rozděleno na pohraniční četnické stanice, kde pod velením místních příslušníků četnictva vykonávali stálou strážní službu na státních hranicích až do konce měsíce června 1938, kdy byli všichni ze služby SOS propuštěni.

Dne 9. září 1938 na opětovnou výzvu k zahájení činnosti SOS byla obě družstva opět vystrojena a vyzbrojena a opět autobusy dopravena do Vrbna. Tam byla družstva svými veliteli šštrážm. Antonínem Trbuškem a šštrážm. Ludvíkem Urbanem předána vojenskému velitelství a příslušníci četnictva se vrátili ještě téhož dne zpět na kmenovou stanici. Obě družstva pak při obsazování pohraničního území německým vojskem prováděla postupně ústup pod vojenským velením až do Velké Bystřice, kde těsně za obcí vedla státní hranice po odstoupení pohraničního území Německu. Ztráty na životech ani poranění v důsledku činnosti SOS příslušníci četnictva ani vojenské posily obou družstev, neutrpěli.“

Uvedené řádky dokládají, že zajímavosti z historie Stráže obrany státu není nutno hledat pouze na hranicích, ale někdy se stačí podívat jen do blízkého okolí svého bydliště.